

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

มุสลิมเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ ต้องดำเนินชีวิตตามครรลองของบทบัญญัติในอัลกุรอานและอัลหะดีษ เมื่อจะทำการเดินทางก็จะต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ อนุมัติเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วจะมีได้รับผลบุญ หรือไม่ก็ได้รับบาป หรือในบางกรณีจะเข้าข่ายมรุตต¹ ไปเลยในการวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายหลักคือต้องการทราบ ความหมาย รูปแบบ มารยาทในการเดินทาง อิบาอะฮ์ในระหว่างการเดินทาง และแนวทางการปฏิบัติของมุสลิมในการเดินทาง ซึ่งเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ อนุมัติ ปฏิบัติไปแล้วไม่เป็นบาปและเกิดผลบุญแก่ผู้เดินทางและเป็นการภักดีต่อพระองค์

พร้อมกับผู้วิจัยเห็นว่า ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางในทัศนะอิสลามนั้นยังอยู่กระจัดกระจายในหนังสืออาหรับเป็นส่วนใหญ่ และยังไม่ปรากฏหนังสือที่เป็นภาษาไทยที่ครอบคลุมเกี่ยวกับเนื้อหาการเดินทางในทัศนะอิสลามและจากการสืบค้นในระบบ ทิดิจี (Thai Digital Collection) จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั่วประเทศก็ยังไม่มีการรวบรวมในเรื่องนี้ จึงเป็นเหตุกระตุ้นให้ผู้วิจัยเลือกทำวิจัยในหัวข้อนี้

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างมนุษย์มีจุดประสงค์เพื่อให้มนุษย์ทำอิบาอะฮ์ต่อพระองค์

อัลลอฮ์ ﷻ คำร่ำว่า :

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

(الذاريات: 56)

ความว่า : “และข้ามิได้สร้างญิน² และมนุษย์เพื่ออื่นใดเว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้า”

(อัยษารียาต : 56)

¹ มรุตตคือ สิ้นสภาพการเป็นมุสลิม

² เป็นสิ่งถูกสร้างโดยอัลลอฮ์ ﷻ ชนิดหนึ่งที่พระองค์ทรงสร้างจากเปลวไฟที่ไม่มีควัน

อิบนุ กะษีร์ (Ibn Kathyr, 2002 : 4/213) ได้อธิบายไว้ว่า : “ข้าได้สร้างฉุนและมนุษย์เพื่อสั่งให้เขาเคารพภักดีต่อข้า โดยที่ข้ามิได้ต้องการสิ่งตอบแทนใดๆ จากเขา”

จากอายะฮ์นี้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์นั้นทุกอริยบทจะต้องอยู่ภายใต้คำสั่งใช้ของอัลลอฮฺ ﷻ นั่นคือการภักดีต่อพระองค์ท่านนั้น แม้กระทั่งในเวลาการเดินทางก็จะต้องให้เป็นการเดินทางที่ทำให้เกิดการภักดีต่อพระองค์มิฉะนั้นแล้วจะเป็นผู้ที่ขาดทุนทั้งในโลกนี้และวันอาคิเราะฮ์

มนุษย์คนแรกที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงสร้างคือนะบีอาดัม ﷺ

อัลลอฮฺ ﷻ คำรับว่า :

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾

(البقرة : 30)

ความว่า : “และจงรำลึกถึงขณะที่พระเจ้าของเจ้าได้ตรัสแก่มะลาอิกะฮ์ว่า แท้จริงข้าจะให้มีผู้แทนคนหนึ่ง ในพิภพมะลาอิกะฮ์ได้ทูลขึ้นว่า พระองค์จะทรงให้มีขึ้นในพิภพซึ่งผู้ที่บ่อนทำลาย และก่อการนองเลือด ในพิภพกระนั้นหรือ² ทั้ง ๆ ที่พวกข้าพระองค์ให้ความบริสุทธิ์ พร้อมด้วยการสรรเสริญพระองค์ และเทิดทูนความบริสุทธิ์ในพระองค์ พระองค์ตรัสว่า แท้จริงข้ารู้ยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้าไม่รู้³”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 30)

ต่อมาก็ได้ทรงสร้างหาวาอ์ และเป็นภรรยาของนะบีอาดัม ﷺ และทรงให้ทั้งสองอยู่ในสวนสวรรค์โดยให้ทั้งสองได้รับวิภคทุกสิ่งในสวนสวรรค์นอกจากผลไม้จากต้นไม้หนึ่ง ที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงชี้ แต่เนื่องจากได้รับการหลอกลวงจากชัยฏอน (มารร้าย) ทำให้เขาบริโภค

¹ คือนะบีอาดัม ﷺ ซึ่งเป็นมนุษย์คนแรก และเป็นบิดาของมนุษย์ชาติมิใช่คนใดคนหนึ่งซึ่งอาดัม ตามที่พวกก็อดยานได้บิดเบือนไว้ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงรู้ดีถึง เป้าหมายในการบังเกิดท่านนะบีอาดัม ﷺ แต่มะลาอิกะฮ์ไม่รู้

² การที่มะลาอิกะฮ์กล่าวเช่นนั้น อาจเข้าใจได้ว่าเมื่อก่อนนั้นอัลลอฮฺ ﷻ เคยบังเกิดสิ่งที่มีชีวิต และมีปัญญามาในโลก แล้วพวกเขาเหล่านั้นประหัตประหารกัน จนกระทั่งสูญพันธุ์ ทั้งนี้ด้วยพระประสงค์ของพระองค์ ﷻ แล้วพระองค์ก็ทรงบังเกิดอาดัมขึ้นมาใหม่จากเดิม เพื่อเป็นผู้แทนของพระองค์ในพิภพ ซึ่งจะมีลูกหลานแพร่สะพัดไปทั่วโลกในการนี้ให้มะลาอิกะฮ์เข้าใจว่า ลูกหลานของอาดัมจะประหัตประหารกัน และหลังเลือด จึงได้ถามพระองค์เพื่อต้องการทราบ ไซ้ว่าเป็นการคัดค้านแต่อย่างใดไม่

³ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงรู้ดีถึง เป้าหมายในการบังเกิดท่านนะบีอาดัม ﷺ แต่มะลาอิกะฮ์ไม่รู้

ผลไม้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามและทำให้ทั้งสองถูกขับออกจากสวนสวรรค์มายังพื้นแผ่นดิน ซึ่งนับได้ว่าเป็นครั้งแรกที่มนุษย์เดินทาง

อัลลอฮ์ ﷻ คำรัสว่า :

﴿وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ، فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ﴾

(البقرة : 35-36)

ความว่า : “และเราได้กล่าวกับอาดัม ﷺ เจ้าและคู่ครองของเจ้าจงพำนักอยู่ในสวนสวรรค์นั้นเถิดและเจ้าทั้งสองจงบริโภคจากสวนนั้นอย่างกว้างขวาง ณ ที่ที่เจ้าทั้งสองปรารถนา และอย่าเข้าใกล้ต้นไม้ต้นนี้¹ (มิเช่นนั้นแล้ว) เจ้าทั้งสองจะกลายเป็นผู้ชั่วร้ายแก่ตัวเอง ภายหลังชัยฏอนได้ทำให้ทั้งสองนั้นพลัดไป เนื่องจากต้นไม้ต้นนั้น² แล้วได้ทำให้ทั้งสองออกจากที่เคยพำนักอยู่ และเราได้กล่าวกับพวกเขาทั้งสองว่า พวกเจ้าจงออกไป โดยที่บางส่วนของพวกเจ้าต่างเป็นศัตรูต่อกัน³ และ (สำหรับพวกเจ้าในพื้นแผ่นดินนั้น) มีที่พำนัก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกจนถึงระยะเวลาหนึ่ง⁴”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 35-36)

อิบน์ กะษีร์ (Ibn Kathyr, 2002 : 1/69) ได้อธิบายไว้ว่า : “เจ้าจงออกไป โดยที่บางส่วนของพวกเจ้าต่างเป็นศัตรูต่อกัน มีที่พำนัก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกจนถึงระยะเวลาหนึ่ง คือ ให้พำนักอยู่ ให้ปัจจัยยังชีพ และกำหนดอายุขัย”

จากการที่มนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องไปมาหาสู่กันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ จึงทำให้ไม่อาจหลีกเลี่ยงกับกิจกรรมอย่างหนึ่งคือการเดินทาง

¹ ต้นไม้ต้นหนึ่งในสวนสวรรค์ ซึ่งพระองค์ทรงชี้ให้ออาดัม ﷺ และหาวาอู ดู

² เนื่องจากเข้าใกล้ต้นไม้ต้นนั้น และบริโภคผลของมัน

³ บางส่วนของลูกหลานอาดัม ﷺ กับผู้ที่สืบเชื้อสายจากอิบลิส(เป็นประเภทญินที่ไม่ปฏิบัติตามอัลลอฮ์ ﷻ) ที่จะมีต่อไป

⁴ จนถึงวาระแห่งการสิ้นชีวิต

การเดินทางเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปฏิบัติเป็นประจำทุกวัน เว้นแต่ว่าในการเดินทางในแต่ละวันนั้นจะเป็นการเดินทางที่ไกล ใช้เวลาน้อย เช่น การเดินทางไปทำงานประจำวัน (ประกอบอาชีพ) บางคนไปทำงานในทุ่ง ในป่า ในโรงงานอุตสาหกรรม ในหน่วยงานต่างๆ ทั้งที่เป็นเอกชน รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐ หรือเป็นการเดินทางที่ไกลใช้เวลามาก เช่น การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ทัศนศึกษาและเจริญสัมพันธ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การเดินทางประกอบพิธีหัจญ์ การเดินทางเพื่อเป้าหมายต่างๆ เช่น การเยี่ยมชม การเดินทางเพื่อศึกษาหาความรู้ การเดินทางเพื่อค้นหาทางวิทยาศาสตร์ การทดลอง การลงไปใต้ทะเลลึก เป็นต้น

จากประสบการณ์ของผู้วิจัย เห็นว่าในการเดินทางนั้นมีมุสลิมจำนวนหนึ่งที่ปฏิบัติในเรื่องของการเดินทางไม่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม เช่น มีการออกจากบ้านก่อนเดินทางโดยออกทางประตูหลังซึ่งกระทำไปโดยเข้าใจว่าการทำเช่นนี้จะทำให้การเดินทางในครั้งนั้นเป็นบะเราะกะฮฺ (เป็นสิ่งดีที่ได้รับผลบุญ) เมื่อออกเดินทางไม่ละหมาดตามเวลา ไม่ละหมาดรวม ไม่ละหมาดย่อ ให้ผู้หญิงออกเดินทางอย่างผิดหลักการศาสนา หรือไม่ต้องการเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์ทั้งๆที่มีความสามารถที่จะเดินทาง ขณะที่บทบัญญัติของอิสลามเกี่ยวกับการเดินทาง มีอยู่แล้ว

หลักการอิสลามให้ความสำคัญกับการเดินทางเพื่อเป้าหมายที่สร้างสรรค์ มีหลักการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง นับตั้งแต่การปฏิบัติทางจิตใจที่มีให้เดินทางอย่างหยิ่งผยอง รูปแบบมารยาทในการเดินทาง อิบาอะฮฺในระหว่างการเดินทาง การเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์ที่เมืองมักกะฮฺ ประเทศซาอุดีอาระเบีย การเดินทางของมุสลิม และมุสลิมะฮ์ ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดเหล่านี้ในบทต่อไป

ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาหัวข้อเรื่อง “การเดินทางในทัศนะอิสลาม (Travelling in Islamic Perspective)” เพื่อความกระจ่างแจ้งแก่ผู้วิจัยเอง และเป็นองค์ความรู้สามารถเผยแพร่แก่สังคมได้

1.2 อัลกุรอาน อัลหะดีษ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 อัลกุรอาน

จากการศึกษาอายะฮ์ที่เกี่ยวกับการเดินทางสามารถจำแนกได้ดังนี้

1.2.1.1 อายะฮ์อัลกุรอานที่ใช้ให้เดินทาง

ก. อัลลอฮฺ ﷻ คำร่ำว่า

﴿قَدْ خَلَتْ مِنْ قِبَلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ﴾

(آل عمران : 137)

ความว่า : “แน่นอนได้ผ่านพ้นมาแล้วก่อนพวกเจ้าซึ่งแนวทางต่างๆ ดังนั้นพวกเจ้าจงท่องเที่ยวไปในแผ่นดิน แล้วจงดูว่า บั้นปลายของบรรดาผู้ปฏิเสธนั้นเป็นอย่างไร”

(อาละอิมรอน : 137)

อิบนุ กะษีร์ (Ibn Kathyr, 2002 : 1/359) ได้อธิบายไว้ว่า : “ได้เกิดขึ้นแค่ชนชาติก่อนๆ ซึ่งพวกที่ตามนะบี ก็ได้รับผลบุญส่วนผู้ที่ปฏิเสธก็จะได้รับโทษ”

ข. อัลลอฮฺ ﷻ คำร่ำว่า

﴿أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ﴾

(الحج : 46)

ความว่า : “พวกเขามิได้ออกเดินทางไปในแผ่นดินดอกหรือ เพื่อหัวใจจะได้พิจารณาเพื่อพวกเขาเอง หรือมีหูเพื่อสดับฟังมัน เพราะแท้จริงการมองของนัยน์ตานั้นมิได้บอดดอก แต่หัวใจที่อยู่ในทรวงอกต่างหากที่บอด”

(อัลหัจญ์ : 46)

อิบนุ กะษีร์ (Ibn Kathyr, 2002 : 3/215) ได้อธิบายไว้ว่า : “ออกเดินทางในที่นี้ หมายถึงการออกเดินทางไปด้วยกายพร้อมกับการคิดไตร่ตรอง”

1.2.1.2 อายะฮฺที่กล่าวถึง การนอนน้อมถ่อมตนในขณะที่เดินทาง

อัลลอฮฺ ﷻ คำรัสว่า

﴿وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾

(لقمان : 18)

ความว่า : “และเจ้าอย่าหันแก้ม (ใบหน้า) ของเจ้าให้แก่ผู้คนอย่างยะโส และอย่าเดินไปตามแผ่นดินอย่างไร้มารยาทแท้จริง อัลลอฮฺ ﷻ มิทรงชอบทุกผู้หยิ่งจองหอง และผู้คุยโวโอ้อวด”

(ลُقْمَانَ : 18)

อิบน์ กะษีร (Ibn Kathyr, 2002 : 3/417) ได้อธิบายไว้ว่า : “อะลี ยฺ เป็นอะบีฏอลหะฮฺได้รับรายงานจากอิบน์ อับบาสในความหมายคำว่า ﴿وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ﴾ ว่า จงอย่าก้าวเดินอย่างหยิ่งยะโสแล้ว คุณหมิ่นบ่าวของอัลลอฮฺ ﷻ และหันหน้าไปทางอื่นเวลาเขาพูดกับท่าน”

1.2.1.3 อายะฮฺที่เกี่ยวข้องกับการถือศีลอดในระหว่างการเดินทาง

อัลลอฮฺ ﷻ ได้คำรัสว่า

﴿أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

(البقرة : 184)

ความว่า : “ในบรรดาวันที่ถูกนับไว้ แล้วผู้ใดในพวกเจ้าป่วยหรืออยู่ในการเดินทางก็ให้ถือใช้ในวันอื่น และหน้าที่ของบรรดาผู้ที่ถือศีลอดด้วยความลำบากยิ่ง (โดยที่เขาได้งดเว้นการถือ) นั้นคือการชดเชยอันได้แก่การให้อาหาร (มื้อหนึ่ง) แก่คนมีสติคนหนึ่ง (ต่อการงดเว้นจากการถือหนึ่งวัน) แต่ผู้ใดกระทำความดีโดยสมัครใจ มันก็เป็นความดีแก่เขา และการที่พวกเจ้าจะถือศีลอดนั้นย่อมเป็นสิ่งที่ดียิ่งแก่พวกเจ้า หากพวกเจ้ารู้”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 184)

อิบน์ กะษีรฺ (Ibn Kathyr, 2002 : 1/186) ได้อธิบายไว้ว่า : “ ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ﴾ หมายถึงผู้ที่เจ็บป่วย และผู้ที่เดินทางเขาไม่ได้ถือศีลอด ในขณะที่เขาป่วยหรือเดินทาง เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ทั้งสองแต่จะต้องชดใช้ในวันอื่น”

1.2.1.4 อายะฮฺที่เกี่ยวข้องกับการเป็นลูกหนี้เจ้าหนี้ในระหว่างการเดินทาง

อัลลอฮฺ ﷻ คำรฺสว่า

﴿وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانَ مَقْبُوضَةً فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آتَمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾

(البقرة : 283)

ความว่า : “และถ้าพวกเจ้าอยู่ในระหว่างเดินทางและไม่พบผู้เขียนคนใด ก็ให้มีสิ่งค้ำประกันยึดถือไว้แต่ถ้าบางคนในพวกเจ้าไว้ใจอีกบางคน (ลูกหนี้) ผู้ที่ได้รับความไว้ใจ (ลูกหนี้) ก็จงคืนสิ่งที่ถูกไว้ใจ (หนี้) ของเขาเสียและเขาจงกลัวเกรงอัลลอฮฺ ﷻ ผู้เป็นพระเจ้าของเขาเถิด และพวกเจ้าจงอย่าปกปิดพยานหลักฐาน และผู้ใดปกปิดมันไว้แน่นอนหัวใจของเขาก็มีบาป และอัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 283)

อิบน์ กะษีรฺ (Ibn Kathyr, 2002 : 1/296) ได้อธิบายไว้ว่า : “ ﴿وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا﴾ อิบน์อับบาสกล่าวไว้ว่า หรือผู้ที่เขียนนั้นมิ แต่ไม่มีกระดาษหรือหมึกหรือปากกา ก็ให้มีสิ่งค้ำประกันยึดถือไว้แทน”

1.2.1.5 อายะฮฺที่เกี่ยวข้องกับการตะยัมมุมนในระหว่างการเดินทาง

อัลลอฮฺ ﷻ คำรฺสว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا غَفُورًا﴾

(النساء : 43)

ความว่า : “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอย่าเข้าใกล้การละหมาด ขณะที่พวกเจ้ากำลังมีนมาอยู่จนกว่าพวกเจ้าจะรู้สิ่งที่พวกเจ้าพูด และก็จงอย่าเข้าใกล้การละหมาดขณะที่เป็นผู้มีญะนาบะฮ์¹ นอกจากผู้ที่ผ่านทางไปเท่านั้น² จนกว่าพวกเจ้าจะอาบน้ำ³ และหากพวกเจ้าป่วยหรืออยู่ในการเดินทาง หรือคนหนึ่งคนใดในพวกเจ้ามาจากที่ถ่ายทุกข์⁴ หรือพวกเจ้าสัมผัสผู้หญิง แล้วพวกเจ้าไม่พบน้ำ ก็จงมุ่งสู่อินที่ดี แล้วจงลูบใบหน้าของพวกเจ้าและมือของพวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงยกโทษเสมอ”

(อันนิสาอ์ : 43)

มุหัมมัด เป็น อะหมัด (Muhammad bin Ahmad, n.d. : 5/218) ได้อธิบายไว้ว่า : “ได้เช่นกันที่จะทำการตะยัมมุในการเดินทางไกลหรือใกล้เมื่อไม่มีน้ำและไม่จำเป็นจะต้องมีเงื่อนไขว่าจะต้องละหมาดย่อนี้คือมัซฮับมาลิกและญุมฮูรอะฮ์มาอ์”

1.2.1.6 อายะฮ์ที่กล่าวถึงการอาบน้ำละหมาด

อัลลอฮ์ ﷻ ดำรัสว่า:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ
وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ
وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا﴾

(المائدة: 6)

ความว่า : “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย เมื่อพวกเจ้าขึ้นขึ้นจะไปละหมาด ก็จงล้างหน้าของพวกเจ้า และมือของพวกเจ้าถึงข้อศอก และจงลูบศีรษะของพวกเจ้า และล้างเท้าของพวกเจ้าถึงตาตุ่มทั้งสอง และหากพวกเจ้ามีญะนาบะฮ์ ก็จงชำระร่างกายให้สะอาด”

(อัลมาอิดะฮ์ : 6)

อิบน์ กะษีร์ (Ibn Kathyr, 2002 : 1/21) ได้อธิบายไว้ว่า : “อายะฮ์นี้เป็นอายะฮ์ที่ใช้ให้น้ำละหมาดเมื่อต้องการทำละหมาด แต่สำหรับผู้ที่ไม่มือน้ำละหมาดนั้นเป็นสิ่งจำเป็น แต่สำหรับผู้ที่มีน้ำละหมาดอยู่แล้ว ก็เป็นสิ่งที่ดี ”

¹ ขณะที่ได้มีสุจิตหลังออกจะด้วยเหตุใดก็ตาม

² คือผู้ที่มีญะนาบะฮ์นั้น อนุญาตให้เดินผ่านมัสยิดได้เท่านั้น เมื่อมีความจำเป็น

³ คืออาบน้ำญะนาบะฮ์

⁴ กลับมาจากทุ่งที่ไปถ่ายทุกข์ โดยที่ยังมิได้ชำระ

⁵ คืออาบน้ำญะนาบะฮ์

1.2.1.7 อายะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์และประกอบ

พิธีอุมเราะฮ์

อัลลอฮ์ ﷻ คำว่า

﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ﴾

(البقرة : 197)

ความว่า : “(เวลา) การทำหัจญ์นั้นมีหลายเดือนอันเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว¹ ดังนั้นผู้ใดที่ได้ให้การทำหัจญ์จำเป็นแก่เขาในเดือนเหล่านั้น² แล้วก็ต้องไม่มีการสมสู่ และไม่มีการละเมิด และไม่มี การวิวาทใดๆ ใน (เวลา) การทำหัจญ์ และความดีใดๆที่พวกเขา กระทำนั้น อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรู้ดี และพวกเขาจึงเตรียมเสบียงเกิด³ แท้จริงเสบียงที่ดีที่สุดนั้นคือความยำเกรง และพวกเขาจึงยำเกรง เข้าเกิด โอ้ ผู้มีปัญญาทั้งหลาย”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 197)

มุหัมมัด เป็น อะลีย์ (Muhammad bin A'liy, 1993 : 1/297) ได้อธิบายไว้ว่า : “﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ﴾” ให้ความหมายว่า การประกอบพิธีหัจญ์ในหนึ่งปีมีครั้งเดียวในเดือน ที่รู้กันอยู่แล้ว (คือเดือน เชาวาล มุลเกาะฮิละฮ์ และอีกสิบวันแรกของเดือนมุลหิจญะฮ์) ไม่สามารถที่จะทำก่อนหรือหลังได้ไม่เหมือนกับการประกอบพิธีอุมเราะฮ์”

สียยิด กุฎบุ (Siyyid Qutub, 1987 : 1/197) ได้อธิบายไว้ว่า : “ความยำเกรงเป็น เเสบียงใจและวิญญาณ ส่วนผู้มีปัญญาทั้งหลายหมายถึงบรรดาผู้ที่ตระหนักถึงความยำเกรง”

¹ คือเดือน เชาวาลมุลเกาะฮิละฮ์ และอีกสิบวันแรกของเดือนมุลหิจญะฮ์

² หลังจากทำการอิหฺรอมแล้ว

³ หมายถึงเสบียงในการเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์

1.2.2 หะดีษที่เกี่ยวข้อง

1.2.2.1 การเดินทางเพื่อศึกษาหาความรู้

ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ))

(أخرجه الترمذي، 1975 : 2646)

ความว่า : “ผู้ใดที่ออกเดินทางไปยังที่แห่งหนึ่ง เพื่อแสวงหาวิชาความรู้ อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงอำนวยหนทางสู่สวรรค์แก่เขา”

(บันทึกโดย al-Tirmiziy, 1975 : 2646)¹

อับดุลเราะหฺมาน เป็น อับดุลเราะฮิม (Abd al-Rahman bin Abd al-Rahim, n.d. : 7/405) ได้อธิบายว่า : “วิชาความรู้ในที่นี้รวมถึงความรู้ทุกอย่างที่เกี่ยวกับศาสนาไม่ว่าน้อยหรือมาก”

1.2.2.2 การเดินทางเพื่อออกห่างจากสิ่งต่างๆ ที่ขัดขวางการปฏิบัติตามหลักคำสอนศาสนา

ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า :

((الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ وَلِكُلِّ أَمْرٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهَجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ))

(أخرجه البخاري، 2008 : 54)

ความว่า : “การงาน (อิบาดะฮฺ) ทั้งหลายนั้นอยู่ที่การนิยะฮ์² และทุกๆคน (จะได้รับผลตอบแทน) จากสิ่งที่เขานิยะฮ์ ดังนั้นใครที่ฮิจเราะฮฺเพื่ออัลลอฮฺ ﷻ และเราะสูล ﷺ ของพระองค์ การฮิจเราะฮฺนั้นก็ไปสู่อัลลอฮฺ ﷻ และเราะสูล ﷺ ของพระองค์ (ได้รับผลบุญ) และหากใครที่ฮิจเราะฮฺเพื่อผลประโยชน์ทางคunyาที่เขาหวังอยู่หรือเพื่อผู้หญิงที่ต้องการแต่งงานด้วย

¹ อัลอัลบานีย์หุ้หมหะดีษนี้ว่าสะะหะหีหฺ, (al-Albāniy, 2000 : 3/57)

² การตั้งเจตนา

ก็การอิญเราะฮฺของเขากลับไปสู่สิ่งที่เขาต้องการนั้นๆ (ไม่ได้รับ
ผลบุญ)”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2008 : 54)

อะหฺมัด เป็น อะลีย์ (Ahmad bin A‘liy, 1379 : 1/16) ได้อธิบายว่า : “อิญเราะฮฺ
ตามความหมายในบทบัญญัติอิสลาม หมายถึงการละทิ้งในสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงห้าม ซึ่งปรากฏใน
อิสลามสองลักษณะคือการออกจากเมืองที่น่ากลัวไปยังเมืองที่ปลอดภัย เช่น การอิญเราะฮฺไปยัง
หะบะชะฮฺ การอิญเราะฮฺจากมะกะฮฺไปยังมะดีนะฮฺ และการอิญเราะฮฺจากเมืองกุฟร์ไปยังเมือง
แห่งอีมาน”

หะดีษรายงานโดยอะนะศ رضي الله عنه กล่าวว่า :

((عَنْ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ وَأَنَا فِي الْغَارِ لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ نَظَرَ تَحْتَ قَدَمَيْهِ لَأَبْصَرَنَا،
فَقَالَ: مَا ظَنُّكَ يَا أَبَا بَكْرٍ بَانْتِنِينَ اللَّهُ تَالِيَهُمَا))

(أخرجه البخاري، 2008 : 3653)

ความว่า : “จากอะบิบักร رضي الله عنه กล่าวว่า ฉันถามนะบี ﷺ
ในขณะที่ฉันอยู่ในถ้ำว่า หากมีใครสักคนมองดูจากเบื้องล่างก็จะ
เห็นเรา ท่านเราะฮฺลุล رضي الله عنه ตอบว่า อะไรที่ทำให้ท่านคิดเช่นนั้น
โอ้อะบา บักกร เรามิใช่สองคนแต่มีบุคคลที่สามอีกคืออัลลอฮฺ
ﷻ มิใช่หรือ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2008 : 3653)

อะหฺมัด เป็น อะลีย์ (Ahmad bin A‘liy, 1379 : 7/11) ได้อธิบายว่า : “الثهما
หมายถึงผู้ช่วยเหลือ ผู้คุ้มครอง”

1.2.2.3 การจัดเตรียมค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัวก่อนออกเดินทาง

ท่านเราะฮฺลุล رضي الله عنه ได้กล่าวว่า :

((كُلُّكُمْ رَاعٍ فَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ فَالْأَمِيرُ الَّذِي عَلَى النَّاسِ رَاعٍ
وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ
وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ بَعْلِهَا وَوَلَدِهِ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ وَالْعَبْدُ
رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُ أَلَا فَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ
مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ))

(أخرجه البخاري، 2008 : 2554)

ความว่า : “ทุกคนคือผู้มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ ต้องรับผิดชอบ ต่อผู้ที่อยู่ภายใต้การดูแล ดังนั้นผู้นำประชาชนคือผู้มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบ จะต้องรับผิดชอบต่อประชาชน และผู้ชายคือผู้มี หน้าที่ดูแลรับผิดชอบ ต่อครอบครัวของเขาดังนั้นเขาจะต้อง รับผิดชอบต่อครอบครัวของเขา และผู้หญิงคือผู้มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบต่อบ้านของสามีเขาและลูกซึ่งเป็นสิ่งที่หล่อนจะต้อง รับผิดชอบต่อ ส่วนทาสคือผู้มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบต่อทรัพย์สิน ของเจ้านายเขา เขาจะต้องรับผิดชอบต่อมัน ฉะนั้นทุกคนก็คือผู้ มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบต้องรับผิดชอบต่อผู้ (สิ่ง) ที่อยู่ภายใต้ การดูแลและรับผิดชอบของเขา”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2008 : 2554)

1.2.2.4 การละหมาดในระหว่างการเดินทาง

หะดีษรายงานโดยมุอาซ เป็น ญะบัล กล่าวว่า :

((خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَكَانَ يَجْمَعُ الصَّلَاةَ، فَصَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا، وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ جَمِيعًا، حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمًا أُخِرَ الصَّلَاةَ، ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا، ثُمَّ دَخَلَ، ثُمَّ خَرَجَ بَعْدَ ذَلِكَ، فَصَلَّى الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ جَمِيعًا))

(أخرجه مسلم، 2001 : 706)

ความว่า : “เราได้ออกไปกับท่านเราะสูล ﷺ ในปีที่สงคราม ตะบูก ท่านได้ละหมาดรวมคือละหมาดซุฮริกับอัสริรวมกัน และ ละหมาดมัฆริบกับอิชาอ์รวมกัน จนกระทั่งเมื่อวันหนึ่งท่านได้ ตะฆิรละหมาด (เช่น ถึงเวลาละหมาดซุฮริแล้วแต่ไม่ละหมาด ไปละหมาดรวมในเวลาอัสริ) หลังจากนั้นท่านเราะสูล ﷺ ได้ ออกมาแล้วละหมาดซุฮริกับอัสริรวมกัน หลังจากนั้นท่านได้เข้าไป (เข้าไปในที่ที่อยู่ของท่าน) หลังจากนั้นท่านได้ออกมา แล้ว ท่านละหมาดมัฆริบกับอิชาอ์รวมกัน”

(บันทึกโดย Muslim, 2001: 706)

1.2.2.5 การเดินทางของมุสลิมะฮ์

ท่านเราะฮะฮูส رضي الله عنه กล่าวว่า :

((لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ مَسِيرَةَ يَوْمٍ
وَلَيْلَةٍ لَيْسَ مَعَهَا حُرْمَةٌ))

(أخرجه البخاري، 2008 : 1088)

ความว่า : “ไม่อนุญาตแก่สตรี ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และวัน
อาคิเราะฮ์ เดินทางระยะทางหนึ่งวันและหนึ่งคืนโดยไม่มี
มัหฺรอม¹ เดินทางพร้อมกันนาง”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2008 : 1088)

อะหฺมัด เป็น อะลีย (Ahmad bin A'liy, 1379 : 2/568) ได้อธิบายว่า : “เป็น
หลักฐานว่าเป็นการห้ามสำหรับมุสลิมะฮ์ในการเดินทางโดยไม่มีมัหฺรอม ซึ่งเป็นการอิจญ์มะฮ์
นอกจากการเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์ อุมเราะฮ์ และการเดินทางออกจากเมืองแห่งการตั้งภาคี”

ท่านเราะฮะฮูส رضي الله عنه กล่าวว่า :

((لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ وَلَا تُسَافِرَنَّ امْرَأَةٌ إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ فَقَامَ
رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اكْتُبْتُ فِي غَزْوَةٍ كَذَا وَكَذَا وَخَرَجَتْ
امْرَأَتِي حَاجَّةً قَالَ أَذْهَبَ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ))

(أخرجه البخاري، 2008 : 3006)

ความว่า : “ผู้ชายจะไม่อยู่ตามลำพังกับสตรีนอกจากต้องมี
มัหฺรอมอยู่พร้อมกันนาง และสตรีจะไม่เดินทางนอกจากต้อง
พร้อมกันมัหฺรอม แล้วชายคนหนึ่งลุกขึ้นกล่าวว่า โอ้ ท่าน
เราะฮะฮูส ลอฮ์ رضي الله عنه แท้จริงภรรยาของข้าพเจ้าประสงค์จะออกไป
ทำหัจญ์โดยที่ตัวข้าพเจ้าถูกบันทึก (ถูกเกณฑ์) ให้ออกไปทำ
สงครามอย่างนั้นอย่างนี้ ท่านเราะฮะฮูส رضي الله عنه กล่าวว่า ท่านจง
ออกไปทำหัจญ์กับภรรยาของท่านเถิด”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2008 : 3006)

อะหฺมัด เป็น อะลีย (Ahmad bin A'liy, 1379 : 6/143) ได้อธิบายว่า : “การไป
ประกอบพิธีหัจญ์ในลักษณะนี้มีคุณค่ามากกว่าการไปญิฮาดเนื่องจากการรวมระหว่างหัจญ์
ตะญาวูอ์แก่ตนเองและหัจญ์ฟิรฎูฮ์ของภรรยา”

¹ ชายที่ไม่อนุมัติให้แต่งงานได้กับนาง

ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า :

((لَا يَجِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ سَفَرًا يَكُونُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَصَاعِدًا إِلَّا وَمَعَهَا أَبُوهَا أَوْ ابْنُهَا أَوْ زَوْجُهَا أَوْ أَخُوهَا أَوْ ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا))

(أخرجه مسلم، 2001 : 1340)

ความว่า : “ไม่อนุมัติสำหรับสตรีที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷺ และวันอาคิเราะฮ์ เดินทางสามวันหรือเกินกว่านั้น นอกจากมีบิดาของนาง หรือลูกของนาง หรือสามีของนาง หรือพี่น้องของนาง หรือผู้ที่เป็นมัมมรุ่มกับนาง”

(บันทึกโดย Muslim, 2001 : 1340)

1.2.2.6 การเดินทางเพื่อรณรงค์ในหนทางของอัลลอฮ์ ﷺ

หะดีษรายงานโดยอะบู สุรัยเราะฮ์ กล่าวว่า :

((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ فَقَالَ إِيْمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ حَجٌّ مَبْرُورٌ))

(أخرجه البخاري، 2008 : 26)

ความว่า : “ท่านเราะสูล ﷺ ถูกถามว่า การงานใดที่ประเสริฐที่สุด ท่านตอบว่า ศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷺ และเราะสูล ﷺ ของพระองค์ ถามต่อไปอีกว่านอกจากนี้มีอะไรอีก ท่านตอบว่า การออกญิฮาด¹ในหนทางของอัลลอฮ์ ﷺ ถามต่ออีกว่า นอกจากนี้มีอะไรอีก ท่านตอบว่า หัจญ์อัลมับบรूर”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2008 : 26)

อะห์หมัด เป็น อะลีย (Ahmad bin A'liy, 1379 : 1/78) อธิบายว่า : “หัจญ์มับบรूरคือหัจญ์ที่ถูกตอบรับ(โดยอัลลอฮ์ ﷻ)”

¹ หมายถึง การดิ้นรนต่อสู้หรือความพยายาม ในทางศาสนาหมายถึง ความพยายามที่จะเพิ่มศรัทธาในพระเจ้ารวมทั้งการทำความดี การเผยแพร่ศาสนา ผู้ทำการญิฮาดเรียกว่ามุญาฮิด พหุพจน์เรียกว่ามุญาฮิดีน

1.2.2.7 การเดินทางเพื่อประกอบพิธีหัจญ์

หะดีษรายงานโดยอิบน์ อับบาสะกล่าวว่า :

((أَنَّ الْأَفْرَعَ بْنَ حَابِسٍ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، الْحَجُّ فِي كُلِّ سَنَةٍ أَوْ مَرَّةً وَاحِدَةً قَالَ بَلْ مَرَّةً وَاحِدَةً فَمَنْ زَادَ فَهُوَ تَطَوُّعٌ))

(أخرجه أبو داود، د.ت. : 1721)

ความว่า : “อัลอักเราะอะฮ์ เป็น ฮาบิส رضي الله عنه ได้ถามนะบี صلى الله عليه وسلم ว่า โอ้ ท่านเราะสูลอัลลอฮ์ ﷺ การประกอบพิธีหัจญ์นั้นต้องทำอะไรๆ ปี หรือทำครั้งเดียว ท่านเราะสูล ﷺ ตอบว่า ทำครั้งเดียวแต่ถ้าใคร ทำเพิ่มก็ถือว่าเป็นตะเกวาวู (ทำไปแล้วได้รับผลบุญหากไม่ทำ ไม่เป็นบาป)”

(บันทึกโดย Abu Dāwūd, n.d. : 1721)¹

อะบู ฏ็อยยิบ (Abu Tyyib, 1968 : 5/144) ได้อธิบายว่า : “การประกอบพิธีหัจญ์ นั้นครั้งเดียวเท่านั้น นอกจากการเพิ่มนั้นคือการนะฆัร(การตั้งเจตนาโดยมีเงื่อนไข)”

1.2.2.8 ความสำคัญของการเดินทาง

ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า :

((بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةٍ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ))

(أخرجه البخاري، 2008 : 8)

ความว่า : “อิสลามอยู่บนพื้นฐาน 5 ประการคือการปฏิญาณตน ว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และ มุหัมมัด ﷺ เป็น เราะสูล ﷺ ของอัลลอฮ์ ﷻ การละหมาด การจ่ายซะกาต การประกอบพิธีหัจญ์ และการถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน)”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2008 : 8)

จากหะดีษข้างต้นนั้นจะเห็นว่า การเดินทางนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งนอกจาก การเดินทางโดยทั่วๆ ไปแล้วยังมีการเดินทางที่สำคัญมากคือการเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์ หาก

¹ อัลอัลบานีหุกุมหะดีษนี้ว่าเศาะหีหฺ (al-Albāniy, 1998 : 1/483)

ผู้ใดมีความสามารถที่จะเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์แต่ไม่ปฏิบัติจะทำให้ผู้นั้นเป็นมุสลิมที่ไม่สมบูรณ์ เพราะการเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์เป็นพื้นฐานหนึ่งที่อิสลามกำหนด

1.2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.3.1 จากการศึกษาตำราเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางในทัศนะอิสลาม ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างดังนี้

ก. ซากะรียา เป็น ชะริฟ (Zakariya bin Sharif, 2000 : 338) ได้อธิบายถึงมารยาทในการเดินทาง โดยจะกล่าวถึงวันและเวลาที่ควรออกเดินทาง การมีเพื่อนร่วมในการเดินทาง การขอคู่ออ์เมื่อขับขียานพาหนะและคู่ออ์ในระหว่างเดินทางตลอดจนถึงมารยาทในการกลับจากการเดินทาง เป็นต้น

ข. มุหัมมัด เป็น อะหฺมัด (Muhammad bin Ahmad, 2000 : 2/66) ได้อธิบายถึงปัญหาการถือศีลอดสำหรับผู้เจ็บป่วยและผู้เดินทาง ปัญหา การถือศีลอดดีกว่าหรือการละศีลอดดีกว่าในขณะที่ป่วยหรือเดินทาง

ค. อิบน์ตุ้ยมิยะฮฺ (Ibn Taimiyah, n.d. : 2/81) ได้กล่าว เกี่ยวกับเรื่องความเป็นอยู่ของมนุษย์ว่าถ้าไม่มีกิม (อยู่ประจำ) ก็มุสาฟิรฺ (เดินทาง) และได้กล่าวในเรื่องการถือศีลอดและการละหมาดในขณะที่เดินทางด้วย

ง. อิมามอัลฆะซาลี (Imam al-Ghazālī, 1993 : 137) ได้กล่าว ในหัวข้อกิตาบความเร่งรีบของการประกอบพิธีหัจญ์ ซึ่งในกิตาบนี้ได้กล่าวถึงเงื่อนไข ความจำเป็นข้อห้ามในระหว่างการประกอบพิธีหัจญ์ เป็นต้น

จ. มุหัมมัด ยูซุฟ อัลกันดะฮฺละวี (Muhammad Yusuf al-Kandahlawi, 2010 : 1/265) ได้กล่าวถึงการเดินทางอพยพของท่านนะบีมุหัมมัด ﷺ และอะบูบักร์ ﷺ ซึ่งทั้งสองอพยพเพื่อที่จะไปยังมะดีนะฮฺ เนื่องจากที่มักกะฮฺพวกกุรอัยซจะฆ่าท่านนะบีมุหัมมัด ﷺ อันเนื่องจากการเผยแผ่อิสลาม

ฉ. อิมามมาลิก (Imam Mālik, 2010 : 79) ได้บันทึกหะดีษ เกี่ยวกับการละหมาดย่อในระหว่างการเดินทาง โดยท่านได้แบ่งหะดีษทั้งหมดเป็น 25 หมวด

ช. มุหัมมัด อัลมุนฎอริ (Muhammad al-Mundhariy, 1953 : 8) ได้กล่าวถึงการเดินทางของท่านนะบี ﷺ ครั้งแรกที่ไปยังฮาม

ฉ. อะบูฮามิด มุหัมมัด เป็น มุหัมมัด (Abu Hāmid, Muhammad bin Muhammad, 2004 : 2/344) ได้กล่าวถึง มารยาทและเงื่อนไขในการเดินทาง โดยท่านได้แบ่งเป็นสองหมวดใหญ่ๆ คือ เรื่องมารยาทการเดินทางตั้งแต่การเตรียมการเดินทางจนกระทั่งกลับและเรื่อง

การนิยฮะฮุการเดินทางและประโยชน์ที่จะได้รับ และ เรื่องผู้ที่จะเดินทางจำเป็นจะต้องรู้เรื่องต่างๆที่จะทำให้การเดินทางสะดวกขึ้น รู้ทิศทางกิบลัต (ทิศทางที่กะบะฮะฮุอยู่) และเวลา

ช. เสาะฟีย์ อีรเราะมาน (Safiy al-Rahmān, 1988 : 191) ได้อธิบายการเดินทางของท่านเราะฮุสูล ﷺ ออกจากมักกะฮะฮุไปยังมะดีนะฮะฮุอย่างละเอียดตั้งแต่ออกจากบ้านจนกระทั่งถึงมะดีนะฮะฮุ

1.2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยไม่พบหัวข้อที่ศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

1.3 วัตถุประสงค์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1.3.1 เพื่อศึกษาความหมาย รูปแบบ และมารยาทของการเดินทาง
- 1.3.2 เพื่อศึกษาอิบาดะฮะฮุ¹ ในระหว่างการเดินทาง
- 1.3.3 เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติของมุสลิมในการเดินทาง

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

- 1.4.1 ทราบถึงความหมาย รูปแบบ ความสำคัญ และมารยาทของการเดินทางในทัศนะอิสลาม
- 1.4.2 ทราบและสามารถนำไปปฏิบัติได้เกี่ยวกับการทำอิบาดะฮะฮุในระหว่างการเดินทาง
- 1.4.3 ทราบเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติของมุสลิมในการเดินทาง
- 1.4.4 จะได้รับองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับสุนนะฮะฮุของการเดินทางให้กับนักวิจัยเองและสามารถนำไปเผยแพร่ต่อชุมชนต่อไป

¹ การทำศาสนกิจที่อัลลอฮะฮุ ทรงยอมรับ

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความหมายและรูปแบบของการเดินทาง อีบาดะฮ์ในระหว่างการเดินทาง การปฏิบัติของมุสลิมในการเดินทาง ซึ่งปรากฏในอัลกุรอานและอัลหะดีษทั้งเก้าเล่ม (เศาะฮ์อิฮ์ลุลบะคอรี เศาะฮ์อิหฺมุสลิม สุนันอັตติรมิซียฺ สุนันอันนะสาอี สุนันอะบียัดดาวิด สุนันอับนิมาญะฮ์ มุสันนัดอะหฺมัด มุวัฏฏะอะอิมามมาลิก และสุนันอັคคาริมียฺ) และทัศนะของอุละมาอ์

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

1.6.1 ความหมายภาษาไทยของพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ผู้วิจัยจะยึดความหมายอัลกุรอานฉบับแปลความหมายภาษาไทย โดยสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย ส.ศ. 1419 (พ.ศ. 2542) ซึ่งผู้วิจัยจะอ้างอิงในบรรณานุกรมเพียงครั้งเดียว

1.6.2 การอ้างอิงอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะใช้การอ้างอิงโดยระบุชื่อซูเราะฮ์เป็นภาษาไทย และลำดับอายะฮ์ เช่น (อัลอันอาม : 1) หมายถึง ซูเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 1 เป็นต้น

1.6.3 การกล่าวถึงโองการในอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะใช้คำว่าอายะฮ์เพื่อทับศัพท์เดิมไว้

1.6.4 อายะฮ์ อัลกุรอานจะอยู่ในวงเล็บรูปดอกไม้คือ ﴿...﴾

1.6.5 การอ้างอิงหะดีษ ผู้วิจัยจะอ้างผู้บันทึกหะดีษ ปีพิมพ์ และหมายเลขหะดีษ โดยเขียนไว้หลังตัวบทเป็นภาษาอาหรับ เช่น (125 : 2008 ، أخرجه البخاري) ในส่วนที่เป็นคำแปลความหมายหะดีษจะเขียนไว้หลังคำแปลโดยเขียนคำภาษาไทยคือบันทึกโดย หลังจากนั้นในส่วนที่เป็นผู้รายงานหะดีษ จะเขียนเป็นภาษาโรมันตามด้วยปีที่พิมพ์และต่อด้วยหมายเลขหะดีษ เช่น (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2008 : 125) หมายถึง หะดีษรายงานโดยอัลบะคอรีฮ์ อ้างจากหนังสือที่พิมพ์ในปี ค.ศ. 2008 ลำดับหะดีษที่ 125 เป็นต้น

1.6.6 ตัวบทหะดีษจะอยู่ในวงเล็บสองวงคือ ((...))

1.6.7 การปริวรรตอักษรอาหรับ –ไทย และไทย –อังกฤษ ผู้วิจัยใช้รูปแบบของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1.6.8 การอ้างอิงข้อความอื่นที่นอกเหนือจากอัลกุรอาน และหะดีษ หากเป็นการคัดลอกข้อความทั้งหมดผู้วิจัยจะอ้างอิงแบบ นาม-ปี (Author-Date) โดยระบุชื่อผู้แต่งเป็นภาษาโรมัน ปีที่พิมพ์และเลขหน้าในวงเล็บ (...) เช่น (Muhammad al-Mundhariy, 1953 : 8)

1.6.9 การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่างๆ จากภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะแปลความหมายตามคำศัพท์เดิม และรักษาความหมายเดิมของข้อความอย่างสมบูรณ์ที่สุด

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

การเดินทาง หมายถึง การเดินทางออกไปสู่ปลายทางที่ต้องการและเป็นที่ชอบด้วยบทบัญญัติอิสลาม

อิบาดะฮฺ หมายถึง การปฏิบัติทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ขึ้นตรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ และรับแบบอย่างจากท่านเราะสูล ﷺ

มุสลิมะฮฺ หมายถึง ผู้หญิงที่นับถือศาสนาอิสลาม

เราะสูล หมายถึง ศาสนทูตของอัลลอฮฺ ﷻ

อัลหะดีษ หมายถึง วจาของท่านศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ

เศาะหาบะฮฺ หมายถึง เศาะหาบะฮฺของท่านศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ

สุนนะฮฺ หมายถึง การปฏิบัติตามแบบฉบับของท่านเราะสูล ﷻ

มัหฺรอม หมายถึง ผู้ชายที่ไม่อนุญาตให้แต่งงานกับนางได้ เช่น บิดาของนาง พี่หรือน้องชายนาง เป็นต้น

อิจเราะฮฺ หมายถึง การเดินทางออกไปจากถิ่นฐานเดิม

มุชริกีน หมายถึง ผู้ที่เชื่อในอัลลอฮฺ ﷻ ว่าเป็นพระผู้เป็นเจ้าแต่ในขณะเดียวกันก็กราบไหว้ผู้อื่นเป็นภาคีต่อพระองค์

อัลหุกู หมายถึง ความจริงที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานลงมาซึ่งนะบีทั้งหลาย ในบางนะบีประทานลงมาเป็นมุสฮัฟ (ประมวลกฎหมาย) เช่น มุสฮัฟอิบรอฮีม ในบางนะบีส่งมาเป็นประมวลหลักการ (หนังสือ) เช่น อัตเตาเราะฮฺ อัลกุรอาน เป็นต้น

มะลาอิกะฮฺ หมายถึง บ่าวของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ถูกสร้างด้วยแสงมีหน้าที่แตกต่างกัน เช่น เป็นผู้ส่งสารให้กับนะบี บางรายมีหน้าที่ถอนวิญญาณมนุษย์ บางรายมีหน้าที่ดูแลนรก เป็นต้น

1.8 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ซึ่งเป็นภาษาอาหรับ ดังต่อไปนี้

1.8.1 สัญลักษณ์ ﷻ มาจากคำว่า “อิซชะวะญ์ลละ” หมายถึง ผู้ทรงอำนาจ และผู้ทรงยิ่งใหญ่ จะเขียนต่อท้ายเมื่อกล่าวถึงอัลลอฮ์ ﷻ ทุกครั้ง

1.8.2 สัญลักษณ์ ﷺ มาจากคำว่า “ศ็อลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม” หมายถึง อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงให้นิมัต¹และสละมาต²แด่ท่านนะบี ﷺ จะเขียนต่อท้ายเมื่อกล่าวถึงนะบีมุหัมมัด ﷺ ทุกครั้ง

1.8.3 สัญลักษณ์ ﷺ มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮู” หมายถึง อัลลอฮ์ ﷻ พอใจแก่เขา จะเขียนต่อท้ายเมื่อกล่าวถึงเศาะหาบะฮ์ที่เป็นผู้ชายคนเดียว

1.8.4 สัญลักษณ์ ﷺ มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮา” หมายถึง อัลลอฮ์ ﷻ พอใจแก่นาง จะเขียนต่อท้ายเมื่อกล่าวถึงเศาะหาบะฮ์ที่เป็นผู้หญิงคนเดียว

1.8.5 สัญลักษณ์ ﷺ มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮุมมา” หมายถึง อัลลอฮ์ ﷻ ทรงพอใจแก่เขาทั้งสอง จะเขียนต่อท้ายเมื่อกล่าวถึงเศาะหาบะฮ์สองคนไม่ว่าผู้หญิงหรือผู้ชาย

1.8.6 สัญลักษณ์ ﷺ มาจากคำว่า “อะลัยฮิสสะลาม” หมายถึง ความสันติมีแก่เขา จะเขียนต่อท้ายเมื่อกล่าวถึงท่านนะบีอื่นๆ นอกจากท่านนะบีมุหัมมัด ﷺ

1.9 วิธีดำเนินการวิจัย

1.9.1 แบบแผนการวิจัย

ศึกษาอัลกุรอานทั้งเล่มและหะดีษทั้งเล่มที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางรวมถึงหนังสืออื่นๆที่เกี่ยวข้องโดยใช้เครื่องมือในการสืบค้นข้อมูล วิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงพรรณนาโดยเก็บข้อมูลหลายครั้ง

1.9.2 เครื่องมือในการวิจัย

1.9.2.1 แบบบันทึกข้อมูล ประกอบด้วยชื่อหนังสือ เล่มที่ เลขหน้า ปีพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์และโรงพิมพ์.

1.9.2.2 แผ่นซีดี โปรแกรม Holy Qura'n และ โปรแกรม Hadith Encyclopedia

1.9.2.3 คอมพิวเตอร์ ในส่วนที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการวิจัยนี้จะแบ่งเป็นสองลักษณะด้วยกันคือ

¹ ความดีต่างๆ เช่นการชี้แนะในหนทางที่ถูกต้อง เป็นต้น

² ความสันติ ความสุข

ก. จะใช้โปรแกรมช่วยค้นข้อมูล คือโปรแกรม Holy Qura'n และโปรแกรม Hadith Encyclopedia ทั้งสองโปรแกรมนี้จะช่วยค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางทั้งหมดก่อนที่จะนำข้อมูลนี้ไปค้นหารายละเอียดเพิ่มเติมในหนังสือต่างๆที่เกี่ยวข้อง

ข. จะใช้ค้นหาข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากห้องสมุดที่สำคัญ 4 แห่งคือ ห้องสมุดอัสซามิตะฮฺ ห้องสมุดวะเกาะฟียะฮฺ ห้องสมุดเมาสุอะฮฺ และรูฮอัลอิสลาม

1.9.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นข้อมูลจากโปรแกรม Holy Qur'an และโปรแกรม Hadith Encyclopedia ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางทั้งหมด มาทำความเข้าใจโดยจะทำความเข้าใจตามตัวอักษรเป็นสำคัญก่อน แล้วแยกแยะประเด็นความสำคัญ แล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่เรียบเรียงเป็นหัวข้อที่จะศึกษารายละเอียดจากหนังสือต่างๆ ต่อไป

หลังจากได้ข้อมูลเหล่านี้แล้วในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอัลกุรอานก็จะไปค้นหาในหนังสือตีฟิรต่างๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอัลหะดีษค้นหาในหนังสือหะดีษต่างๆ และหนังสืออธิบายหะดีษ ตามลำดับดังนี้

1.9.3.1 ตีฟิรอัลกุรอาน เช่น Tafsir al-Qur'an al-Azym, al-Jami' li Ahkam al-Qur'an, Fath al-Qādir และ Fy zilāl al-Qur'an

1.9.3.2 อัลหะดีษ เช่น Sahyh al-Bukhāriy, Sahyh Muslim, Sunan al-Tirmiziy, Sunan al-Nasāiyy, Sunan aby Dāwūd, Sunan ibn Mājah, Musnad Ahmad, Muwatta, Sunan al- Dārimiy, Fathu al- Bāriy, Tuhfazu al-Ahwadhiy, Sahyh wa Dhayf al-Albāniy เป็นต้น

1.9.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลักการวิเคราะห์ข้อมูลจะยึดหลักการของอิมามชาฟีอี๊ ก็ยึดหลักการต่างๆ ต่อไปนี้

1.9.4.1 ใช้หลักการมุสฎาะละหุหะดีษ โดยเฉพาะหลักการคัดเลือกหะดีษทั้งห้าระดับคือ

- 1) เสาะหีหุ ลิษาติฮฺ
- 2) เสาะหีหุ ลิหมฺยริฮฺ
- 3) หะสัน ลิษาติฮฺ
- 4) หะสัน ลิหมฺยริฮฺ
- 5) ฎะอ์อิฟ

1.9.4.2 หลักการวิพากษ์

1.9.4.3 หลักการตรึงญะหุของอิมามชาฟีอี๊